

1.3.2021

LAUSUNTO KOMISSION EHDOTUKSESTA SÄHKÖISIÄ PALVELUITA KOSKEVAKSI ASETUKSEKSI (DSA-ASETUS)

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja toteaa seuraavaa.

1. Yleisiä huomioita digitaalisten palvelujen ja verkkoalustojen sääntelytarpeesta

Kaupan liitto tukee U-kirjelmässä 2/2021 vp tehtyä linjausta, jonka mukaan valtioneuvosto kannattaa komission asetusehdotuksen tavoitetta lisätä palvelujen käyttäjien turvallisuutta verkkoympäristössä ja parantaa toimintaympäristöä yli rajojen tarjottaville innovatiivisille digitaalisille palveluille harmonisoimalla lainsäädäntöä.

Asetus täydentää toteutuessaan voimassa olevaa direktiiviä sähköisestä kaupankäynnistä ja osin korvaa sen. Direktiiviin sisältyvät vastuuvapaus-säännökset ja huolellisuusvelvollisuudet ovat edelleen tarpeellisia, mutta kaipaavat päivittämistä vastatakseen digitaalisen liiketoimintaympäristön muutoksiin viimeisen 20 vuoden aikana.

Kaupan liiton tavoitteet digitaalisten palveluiden ja verkkoalustojen sääntelyssä liittyvät ensisijaisesti online-markkinapaikkojen toimintaan ja vastuuseen. Vaikka sääntelyn vaikutukset esimerkiksi hakukoneisiin, sosiaalisen median alustoihin ja kohdennettuun mainontaan heijastuvat kaupan alaan, mainittuja palveluita ei käsitellä tässä lausunnossa. Tässä yhteydessä on huomautettava, että myös U-kirjelmässä korostetulla kysymyksellä sananvapaudesta on markkinapaikkojen toiminnassa useita muun tyyppisiä säilytyspalveluita ("hosting") ja verkkoalustoja pienempi merkitys, kun taas kuluttajansuojaan ja tuoteturvallisuuteen liittyvät seikat korostuvat.

Yksi asetusehdotuksen keskeisistä pyrkimyksistä on puuttua laittomien sisältöjen levittämiseen verkossa. Eri toimijoiden vastuuasemien kannalta olennaista on, että laittoman sisällön määritelmä muotoillaan selkeästi, vaikka käytännössä törmättäneen vaikeisiin rajanvetotilanteisiin. Asetusehdotuksen määritelmä kattaa yksinkertaisuudestaan huolimatta myös laittomien tuotteiden asettamisen saataville ja laissa kielletyllä tavalla harhaanjohtavien tai muuten lainvastaisten tietojen antamisen tuotteista.

2. Velvoitteiden määräytyminen palvelun luonteen, yrityksen koon ja sijainnin mukaan

DSA-asetuksen soveltamisala rajauksineen on valtaosin hyvin perusteltu ja porrastus tietoyhteiskunnan palveluihin, säilytyspalveluihin, verkkoalustoihin ja hyvin suuriin verkkoalustoihin vaikuttaa pääpiirteissään toimivalta. Erityisen tärkeänä Kaupan liitto pitää sitä, että markkinapaikat on tiettyjen keskeisten velvoitteiden osalta erotettu omaksi kokonaisuudekseen.

Kuten U-kirjelmässä todetaan, laittoman sisällön laajasta määritelmästä seuraa, että sääntely asettaa eri kokoisille yksityisille toimijoille pitkälle meneviä velvollisuuksia. Kaupan liitto pitää hyvänä lähtökohtana, että komission ehdotuksessa huolellisuusvelvollisuuksien kohdentamisessa on noudatettu suhteellisuusperiaatetta. Toimijoiden jaottelu eri kategorioihin

1.3.2021

tarjotun palvelun luonteen sekä yrityksen koon perusteella mahdollistaa sen, että vastuista ja velvoitteista voidaan muotoilla oikeasuhtaisia ja tehokkaita asetuksen tavoitteiden edistämiseksi.

Mikro- ja pienten alustayritysten vapauttaminen alustapalveluille asetetuilta velvoitteilta ei kuitenkaan ole kaikilta osin perusteltu. Kaupan liitto ei näe syytä sille, ettei pienten alustayritysten tarvitsisi ilmoittaa vakavista rikos-epäilyistä tai jäädyttää sellaisen käyttäjän tiliä, joka toistuvasti asettaa saataville laitonta sisältöä, mukaan lukien laittomia tuotteita.

Valtioneuvoston tavoin Kaupan liitto kannattaa kuluttajien aseman vahvistamista ja yritysten tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamista. Tässä suhteessa ensiarvoisen tärkeätä on, että asetusta sovelletaan myös EU:n ulkopuolelle sijoittautuneisiin markkinapaikkoihin, joiden kautta elinkeinonharjoittajat voivat tarjota palveluitaan tai myydä tuotteita sisämarkkinoilla.

Kaupan alalla huolia liittyy siihen, miten säännökset ovat tehokkaasti täytäntönpantavissa, kun puhutaan jättimäisistä EU:n ulkopuolelle sijoittautuneista markkinapaikoista ja niillä toimivista pienistä myyjistä, joiden tavoittaminen ongelmatilanteissa on useimmiten täysin mahdotonta eivätkä eurooppalaiset ja kansalliset säännöt kuluttajansuojasta tai tuotteiden turvallisuudesta toteudu täysimääräisesti.

Sen lisäksi, että EU:n ulkopuolella toimivat välityspalvelut velvoitetaan asetuksella nimeämään laillinen edustaja, olisi kolmansista maista tarjottujen tuotteiden ja palvelujen vaatimustenmukaisuutta alustoilla valvottava nykyistä tehokkaammin. Tämä tulee ottaa huomioon paitsi toimivaltakysymysten määrittelyssä, myös täytäntönpäntöä valvontaan osoitetuissa resursseissa.

3. Markkinapaikkojen erityispiirteiden huomioiminen sääntelyssä

Kaupan liitto pitää tärkeänä, että asetus ottaa huomioon markkinapaikkojen erityispiirteet, vaikka sillä tähdätään lähtökohtaisesti horisontaaliseen sääntelyyn. Asetusehdotukseen sisältyy joitakin nimenomaisesti markkinapaikoille kohdistettuja säännöksiä, jotka ovat oikeasuhtaisia, mutta riittämättömiä.

Kuten edellä on todettu, markkinapaikat poikkeavat muista alustoista ja laajemmin tietoyhteiskunnan palveluista mm. siksi, että niiden palvelun keskeinen elementti on tavarakaupan mahdollistaminen kauppiaan ja ostajan välillä. Muista alustoista markkinapaikkoja lähimpänä ovat fyysisiä palvelusuoritteita välittävät alustat. Enemmistö alustapalveluista on kuitenkin puhtaasti digitaalisia ja keskittyy tiedonvälitykseen, kuten sosiaalisen median alustat.

On tervetullutta, että valtioneuvosto U-kirjelmän perusteella kannattaa esimerkiksi säännöksiä elinkeinonharjoittajien jäljitettävyydestä markkinapaikka-verkkoalustoilla. Elinkeinoharjoittajan etukäteinen tunnistaminen vähentää Kaupan liiton arvion mukaan laittomien tuotteiden tarjontaa markkinapaikoilla. Esityksen jatkokäsittelyssä on varmistuttava siitä, että

1.3.2021

tunnistamisen yhteydessä vaaditut tiedot ovat välttämättömiä ja vaivattomasti saatavilla, jotta niiden toimittaminen ei muodostu liian raskaaksi pienille yrityksille. Samalla säännöstä tulisi täydentää vaatimuksella siitä, että elinkeinonharjoittajan on pyydettyäessä kyettävä esittämään selvitys myymiensä tuotteiden lainmukaisuudesta.

Asetuksen jatkovalmistelussa tulee tarkentaa myös, mitä vaatimuksia asetetaan ilmoitus- ja toimintamekanismeille, joiden tarjoamiseen säilytyspalveluilla on velvollisuus. Sekä kuluttajat että elinkeinonharjoittajat hyötyvät mekanismeista, jotka toimivat selkeästi, läpinäkyvästi ja ilman tarpeettomia viivästyksiä. Elinkeinonharjoittajien oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että he saavat tiedon esimerkiksi tarjoamansa tuotteen väitetystä lainvastaisuudesta ja voivat valittaa markkinapaikan päätöksestä, jos pitävät sitä vääränä.

Markkinapaikkojen vastuuta tarkentaa asetusehdotukseen otettu säännös, jonka mukaan verkkoalustalla ei ole vastuuvapautta, jos kuluttajalle syntyy vaikutelma, että tuote tai palvelu on verkkoalustan itsensä tai sen valvonassa toimivan palvelun vastaanottajan tarjoama. On kuitenkin epäselvää, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan kuluttajansuojalainsäädännön mukaisella vastuulla. Kaupan liiton näkemyksen mukaan vastuun tulisi kattaa sopimusperusteisen kuluttajansuojan ohella myös tuoteturvallisuuskysymykset, joiden sisältö jää määriteltäväksi muussa lainsäädännössä.

4. Toimivaltakysymykset ja paremman sääntelyn tavoitteet

Kaupan liitto jakaa valtioneuvoston kannan siitä, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulee olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia ja hyvin perusteltuja. Asetusehdotuksessa pitkälle menevien kansallisten viranomaisten ja komission toimivaltaa sekä riidanratkaisua koskevien säännösten ohella velvoitteiden rikkomiseen kytketyt sanktiot ovat huomattavia, jopa ylimitoitettuja. Jatkovalmistelussa tulisi toimivaltakysymysten tarkoituksenmukaisuuden ohella huomiota sanktioiden oikeasuhtaisuuteen.

Paremmen sääntelyn tavoitteiden mukaisesti kaikkien nyt tehtävien ratkaisujen tulee olla selkeästi rajattuja, mahdollisimman pitkälle harmonisoituja ja tehokkaita. Niiden ei pidä muodostaa liian raskaita velvoitteita markkinapaikoille tai elinkeinonharjoittajille, jotta asetuksella ei tarkoituksensa vastaisesti heikennetä sisämarkkinoiden toimintaa taikka suomalaisten ja eurooppalaisten yritysten mahdollisuuksia globaalissa kilpailussa.

Kunnioittavasti

KAUPAN LIITTO

Ilari Kallio
Johtava asiantuntija